

B. WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om haar taken voort te zetten ondanks financiële tegenvallers. Dit betekent dat de gemeente middelen beschikbaar moet hebben of in de loop der tijd beschikbaar kan maken om eventuele risico's als die zich voordoen op te vangen. Voordat dit weerstandsvermogen bepaald kan worden zal zij eerst de weerstandscapaciteit en de risico's moeten inventariseren. Het weerstandsvermogen wordt weergegeven in een ratio dat weergeeft in hoeverre de gemeente in staat is de risico's op te vangen.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit wordt bepaald door de vrij beschikbare middelen die we in kunnen zetten voor eventuele dekking bij het voordoen van risico's. De volgende middelen komen hiervoor in aanmerking:

- reserves
- post onvoorzien
- onbenutte belastingcapaciteit

Reserves

Overzicht per balansdatum:

	Omvang	
	01-01-2018	31-12-2018
Reserve nog nader te bestemmen	4.047.043	2.762.137
Weerstandreserve	15.185.851	15.185.851
Bestemmingsreserves	13.948.801	11.775.177
Totaal	33.181.695	29.723.165

De raad stelde de Nota reserves en voorzieningen in haar vergadering van 3 november 2016 vast. Het beleid ten aanzien van de reserves is ten gevolge daarvan:

- De reserve nog nader te bestemmen is voortaan volledig vrij besteedbaar; de inkomensfunctie vervalt. Het saldo is inzetbaar voor incidentele uitgaven.
- Samenvoeging van de reserves minimum risicoreserve en bedrijfsrisico bouwgrondexploitatie tot een nieuwe reserve: de weerstandreserve. Het saldo van deze reserve zetten we af tegen de geïnventariseerde risico's.
- De bestemmingsreserves blijven ingesteld met een bepaalde bestemming, namelijk: egalitatie van tarieven, dekking van lasten gedurende een bepaalde periode, dekking van specifieke bestedingen en dekking aan specifieke investeringen.

Post onvoorzien

De omvang van de post onvoorzien is € 94.472,- en kan incidenteel worden ingezet als weerstandscapaciteit. Gedurende het uitvoeringsjaar 2018 kan dit budget worden ingezet voor concrete bestedingsvoorstellen.

Onbenutte belastingcapaciteit

Onbenutte belastingcapaciteit kan in principe gehaald worden uit de opbrengsten OZB. Het kabinet heeft het voorbehoud gemaakt dat de opbrengststijging voor OZB landelijk beperkt moet blijven. Daartoe is een macronorm ingesteld die de maximale landelijke opbrengststijging voor een bepaald jaar aangeeft. Dit betekent dat alle gemeenten in Nederland gezamenlijk niet meer dan de

macronorm aan opbrengststijgingen mogen genereren. Lokaal kan van de macronorm worden afgeweken.

De onbenutte belastingcapaciteit met betrekking tot OZB is in onderstaand schema weergegeven:

Jaar	Macronorm	Tariefstijging gemeente Bernheze	Onbenutte belastingcapaciteit
2013	2,76 %	6,00 %	€ 0
2014	2,45 %	5,00 %	€ 0
2015	3,00 %	3,00 %	€ 0
2016	2,70 %	3,00 %	€ 0
2017	1,97%	1,97%	€ 0
2018	3,10%	2,00%	€ 72.475

Identiek aan hoe wij omgaan met structurele risico's (over een periode van 10 jaar de gemiddelde omvang bepalen) bepalen wij ook de structurele weerstandscapaciteit. Voor de onbenutte belastingcapaciteit betekent de gemiddelde omvang: € 72.475,- x 10 / 2 = € 362.337,-.

Beschikbare weerstandscapaciteit voor 2018 is berekend op:

Weerstandscapaciteit:	
Weerstandreserve	15.185.851
Post onvoorzien	94.472
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	362.337
Totaal	15.642.660

Risico's

Kwantificering risico's

Voor de kwantificering van de afzonderlijke risico's maken wij gebruik van:

- de maximale omvang van het risico;
- de kans dat een risico zich voordoet (risicofactor);
- de termijn waarbinnen dit risico verwacht kan worden (tijdsfactor).

Berekeningswijze

Omvang risico (gewogen) = maximale omvang (ongewogen) x risicofactor x tijdsfactor

Soort	Toelichting	Percentage
Risicofactor 1	Hoog	80%
Risicofactor 2	Gemiddeld	50%
Risicofactor 3	Laag	20%
Tijdfactor 1	binnen 1 jaar	100%
Tijdfactor 2	binnen 2 jaar	50%
Tijdfactor 3	binnen 5 jaar	20%
Tijdfactor 4	langer dan 5 jaar	10%

In onderstaande tabel zijn de risico's aangegeven:

	(Ongewogen) Maximale omvang	(Gewogen) Incidentele risico's	(Gewogen) Structurele risico's
Geïventariseerde risico's (incl. bouwgrondexploitatie)	26.580.000	6.679.200	916.150

In het verleden is al meerdere keren geconstateerd dat dekking voor structurele risico's nauwelijks voorhanden is in onze begroting. Met het creëren van structurele ruimte in de begroting (als structurele weerstandscapaciteit) zouden we de burger met mogelijk extra kosten confronteren. Dit is in onze optiek niet wenselijk. Om toch recht te doen aan het verschil tussen incidentele en structurele risico's benaderen wij structurele risico's als volgt.

In een periode van 10 jaar willen wij in staat zijn het eventueel voordoen van structurele risico's op te vangen. Wij kopen hiermee tijd om beleidsmatige aanpassingen te kunnen realiseren of om eventuele lastendrukstijging voor de burger geleidelijk te laten verlopen (of een combinatie van deze mogelijkheden).

Dit doen wij door de gemiddelde omvang van de structurele risico's gedurende deze periode te bepalen.

$$\text{Gemiddelde omvang (structurele risico's)} = \frac{\text{Structurele risico's} \times 10 \text{ jaar}}{2} = \frac{916.150 \times 10}{2} = 4.580.750$$

Hiermee komt de totale risico-omvang neer op:

Totaal geïnventariseerde incidentele risico's	6.679.200
Gemiddelde omvang structurele risico's	4.580.750
Totaal risico-omvang (gewogen)	11.259.950

Weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mogelijkheden weer van de gemeente om risico's op te kunnen vangen. Dit vermogen om risico's op te vangen wordt weergegeven door een ratio. Deze ratio is een verhoudingsgetal tussen de weerstandscapaciteit en de geïnventariseerde risico's.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (berekende risico-omvang) en wordt uitgedrukt in een verhoudingsgetal/ratio.

De berekeningswijze van het weerstandsvermogen is als volgt:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen:} \quad \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Berekende risico-omvang}}$$

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van de onderstaande waarderingstabel, gebaseerd op de uitgangspunten van het Nederlands Adviesbureau Risicomanagement (NAR):

Ratio	Betekenis
> 2	Uitstekend
1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
1,0 tot 1,4	Voldoende
0,8 tot 1,0	Matig
0,6 tot 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

- Wij streven naar een ratio die minimaal 0,8 bedraagt voor het weerstandsvermogen.
- Bij een ratio boven de 1,4 zal de weerstandsreserve verlaagd worden (mogelijk ten gunste van de reserve nog nader te bestemmen).

- Het moment van bijstelling vindt plaats bij de jaarrekening op basis van de werkelijke cijfers van het betreffende begrotingsjaar (we hebben dan meer zekerheid).

	€ 15.642.660	
Het weerstandsvermogen van Bernheze is:	-----	= 1,39
	€ 11.259.950	

De bandbreedte van de weerstandsreserve is op basis van deze risico-omvang tussen de € 9.007.960,- (0,8 x risico-omvang) en € 15.763.930,- (1,4 x risico-omvang).

Wij constateren dat op basis van de inventarisatie risico's en weerstandscapaciteit, het weerstandsvermogen binnen de vastgestelde bandbreedte valt.

Geïntariseerde risico's

Programma Bestuur en ondersteuning

Taakveld: Bestuur

Pensioen wethouders (incidenteel € 200.000,-) (risico 1 en tijd 1)

Op dit moment zijn gemeenten nog zelf verantwoordelijk voor de betaling van de pensioenen voor wethouders. Voor de toekomstige pensioenverplichtingen is een voorziening getroffen. Deze voorziening wordt jaarlijks bij de jaarrekening herijkt. Een lagere rekenrente kan ertoe leiden dat er bijgestort moet worden in de voorziening voor pensioenverplichtingen wethouders.

Wachtgelden voormalige wethouders (incidenteel € 450.000,-) (risico 1 en tijd 1)

Als gevolg van gemeenteraadsverkiezingen kunnen er aanvullende wachtgeldverplichtingen ontstaan voor voormalige wethouders.

Taakveld: Beheer overige gebouwen en gronden

Strategische grondaankopen (pm)

De strategische gronden zijn gewaardeerd tegen landbouwwaarde. We verwachten gelet op de huidige markt op zijn minst stabilisatie van de prijzen.

Exploitatie bedrijventerrein Heesch-West (incidenteel € 1.000.00,-0) (risico 1 en tijd 1)

Naar aanleiding van het regionaal ruimtelijk overleg (RRO) van 13 oktober 2016 en het Masterplan van april 2017 is gekozen voor een gefaseerde ontwikkeling van het regionale bedrijventerrein. Bij de vorige grondexploitatie werd nog uitgegaan van 76 hectare bedrijfsbestemming. Thans is op basis van de onderbouwing in het Masterplan uitgegaan van een behoefte om in de eerste fase 50 hectare te ontwikkelen. De overige 26 hectare wordt doorgeschoven naar een tweede fase. Op grond hiervan is bij de nieuwe grondexploitatieberekening 26 hectare afgewaardeerd naar agrarische grondwaarde van € 6,- per vierkante meter. Mede hierdoor kent de nieuwe grondexploitatie een verwacht verlies van € 43,7 miljoen (eindwaarde) per ultimo 2028. Op grond hiervan hebben de deelnemende gemeenten de verliesvoorziening bij de jaarstukken 2016 met € 25 miljoen moeten verhogen. In zijn totaliteit bedraagt de verliesvoorziening per 31 december 2016 € 43,7 miljoen en is daarmee gelijk aan het nieuw berekende exploitatietekort. De totale boekwaarde van Heesch West bedraagt per 31 december 2016 € 64,3 miljoen.

De nu afgesproken gefaseerde planontwikkeling kent een uitgiftecapaciteit in de eerste fase van 50 hectare, verdeeld in 30 hectare voor zeer grootschalige logistiek, met crossovers naar farma en energie en 20 hectare voor andere vormen van ruimte-extensieve bedrijvigheid, zoals circulaire economie in relatie tot de bouw.

Voor de risico's noemt de gemeenschappelijke regeling in haar begroting een aantal gevoeligheden zoals verlaging van prijs, vertraging uitgifte en kostenstijging. Het risicoaandeel hiervan afgeleid voor onze gemeente kan afgerond worden gesteld op € 1 miljoen.

Taakveld: Overhead

Begeleid werken (structureel € 188.000,- = volledige subsidie) (risico 2 en tijd 3)

In Bernheze hebben wij 10,89 fte in dienst op basis van Begeleid Werken vanuit de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). De medewerkers hebben hierdoor het voordeel dat zij een salaris ontvangen conform de van toepassing zijnde arbeidsvoorwaarden. Als financiële tegemoetkoming ontvangt de gemeente een loonkostensubsidie (± € 188.000,-) ter gedeeltelijke vergoeding.

ICT samenwerking Bernheze – Landerd – Oss – Uden (BLOU) (pm)

Samen met de gemeenten Uden, Landerd, Oss en extern ondersteund door PWC (Price Waterhouse Coopers) zijn wij aan het onderzoeken of en hoe wij onze informatievoorziening gezamenlijk op kunnen pakken. In dit kader zijn wij in 2015 gestart met een onderzoek naar samenwerking op het vlak van ICT. Dit onderzoek bevindt zich in de afrondende fase. Als het onderzoek resulteert in het voorstel om te komen tot een gezamenlijke invulling van onze ICT, gaan wij gezien de omvang en impact uit van een gefaseerde implementatie met een doorlooptijd van 10 jaar. In 10 jaar kan heel veel gebeuren: bestuurlijk, maatschappelijk, technologisch, prijstechnisch etc. Dit maakt, dat de kosten van het creëren van een gezamenlijke ontwikkeling over een periode van 10 jaar moeilijk zijn in te schatten. Uitgaande van de huidige inzichten en het ombouwen van onze huidige individuele omgevingen naar een gezamenlijke omgeving schatten wij de totale (incidentele) transitiekosten in op € 13.000.000,-. Het aandeel van Bernheze in deze kosten ramen wij op ongeveer € 2.600.000,-. Hierin zitten een aantal aannames verwerkt die bij afwijkingen leiden tot financiële risico's. Deze zijn echter nog niet in te schatten.

Taakveld: OZB woningen OZB niet-woningen

Mogelijke aansluiting belastingen bij BelastingSamenwerking Oost-Brabant (BSOB) (pm)

We hebben inmiddels het onderzoek naar effecten van samenwerking met de BSOB afgerond. In 2017 zal de raad hierover mogelijk een besluit nemen. Afhankelijk van dat besluit zal dit al dan niet een aantal risico's tot gevolg hebben. Vooralsnog nemen wij deze risico's als pm op.

Taakveld: Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Algemene uitkering (structureel € 500.000,- = 30 punten) (risico 2 en tijd 2)

Het algemeen principe van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is dat de gemeente gelijk 'de trap op en af gaat' met het rijk. Kenmerkend voor de 'trap op, trap af'-systematiek is de voortdurende bijstelling van het accres door de koppeling aan de – veranderende - stand van de relevante (netto gecorrigeerde) rijksuitgaven. Extra uitgaven, bezuinigingen, mee- en tegenvallers op de rijksbegroting hebben in deze systematiek directe invloed op de omvang van het gemeentefonds. De gemeente heeft daarmee nauwelijks invloed op de hoogte van de algemene uitkering. De ge-

meente Bernheze volgt met de ramingen volledig de circulaires die het Ministerie van Binnenlandse Zaken uitbrengt. Indien de inkomsten uit de algemene uitkering lager uitvallen dan geraamd, kan dit tot (structurele) begrotingstekorten leiden. Wij monitoren de ontwikkeling binnen het Gemeentefonds voortdurend om snel te kunnen bijsturen.

Taakveld: Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting (incidenteel € 100.000,-) (risico 3 en tijd 2)

Met ingang van 1 januari 2016 geldt voor gemeenten de vennootschapsbelasting. Het onderzoek naar de te betalen vennootschapsbelasting van onze gemeente leidde tot de conclusie dat, behalve voor de bouwgrondexploitaties, er geen andere belaste onderdelen in de algemene dienst zich voordoen. Een belangrijk gegeven voor het bepalen van de fiscale positie zijn de inbrengwaardes (openingsbalans). De onderbouwing hiervan is gedaan met de thans bekende uitgangspunten. Het berekende fiscale resultaat blijkt gering van omvang. De belastingdienst heeft nog niet op alle onderdelen een standpunt ingenomen. In de aanloop naar de definitieve aanslag denken we dat we hier meer duidelijkheid over te krijgen.

Programma Veiligheid

Taakveld: Crisisbeheersing en brandweer

Veiligheidsregio (structureel € 120.000,-) (risico 1 en tijd 2)

Bij de bestuurdersconferentie van de Veiligheidsregio is in het bijzonder stilgestaan bij de actuele en naar de toekomst wenselijke stand van de brandweerorganisatie. Op onderdelen is sprake van tekortkomingen die op korte termijn opgelost kunnen worden door de inzet van incidentele middelen. Vanaf 2019 is een structurele financiële impuls nodig. Dat zal waarschijnlijk resulteren in een verhoging van de inwonersbijdrage met een bedrag van € 4,06 per inwoner.

Programma onderwijs

Taakveld: Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Leerlingenvervoer (structureel € 50.000,- afgerond 10% v.d. raming) (risico 2 en tijd 1)

Het leerlingenvervoer betreft een open-einde-regeling. Dit houdt in dat leerlingen die voldoen aan de verordening leerlingenvervoer gemeente Bernheze in aanmerking komen voor een vergoeding van de kosten voor vervoer naar en van school. Vooraf is niet te overzien wie in welke mate hiervan gebruik gaat maken. Zodoende is het niet mogelijk om vooraf te bepalen hoe hoog de kosten voor leerlingenvervoer over een bepaalde periode zullen zijn. Dit brengt een risico met zich mee

Programma Sport, cultuur en recreatie

Taakveld: Sportaccommodaties

BTW en sport (structureel € 60.000,- o.b.v. aangifte 2016) (risico 1 en tijd 3)

Het ministerie van Financiën heeft aangekondigd het Sportbesluit verregaand aan te willen passen. Het geven van gelegenheid tot sportbeoefening is belast met 6% btw en daarmee bestaat recht op aftrek van voorbelasting. Bernheze maakt hiervan gebruik, omdat dit in de praktijk tot een btw-voordeel leidt.

Naar aanleiding van Europese rechtspraak is de Staatssecretaris van Financiën voornemens de sportvrijstelling te verruimen. Deze verruiming heeft tot gevolg dat de terbeschikkingstelling van sportaccommodaties is vrijgesteld van btw waardoor gemeenten geen btw meer in aftrek kunnen brengen op investeringen en exploitatie van sportaccommodaties.

Programma Sociaal domein

Taakveld: Inkomensregelingen

Bijstandsuitkeringen (structureel € 250.000,- = 5% van gebundelde uitkering + 50% over tekort 7,5%-12,5%) (risico 1 en tijd 1)

Bij de uitvoering van de Wet werk en bijstand (Wwb) doen zich twee risico's voor. Het betreft de ontwikkeling van de cliëntenaantallen en de hoogte van de rijksbijdrage. Allereerst de aantallen cliënten met een bijstandsuitkering: afwijkingen werken direct door in de uitgaven. Het aantal cliënten laat zich niet eenvoudig bepalen.

Ten tweede is de specifieke uitkering ter (gedeeltelijke) dekking van de bijstandskosten een onzekere factor. Als gevolg van conjuncturele ontwikkelingen laat deze uitkering grote schommelingen zien.

Indien gemeenten een tekort hebben op het rijksbudget kan, onder voorwaarden, een beroep gedaan worden op de vangnetregeling. Gemeenten kunnen op dit vangnet een beroep doen als het tekort op het bijstandsbudget oploopt tot boven de 5%, waarbij tekorten tot 12,5% voor de helft worden vergoed en daarboven volledig. Vanaf 2019 zal de eigen risico drempel verhoogd worden naar 7,5%.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz 2004) (structureel € 5.000,- (risico 2 en tijd 1)

Voor de kosten van levensonderhoud van gevestigde zelfstandigen en voor bedrijfskapitaal blijft een aparte financiering bestaan vanwege de beperkte voorspelbaarheid van deze kosten. De financiering op grond van het huidige Bbz 2004 (75% declaratie en 25% budget), en daarmee de Bbz 2004 als specifieke uitkering, blijft op dit punt gehandhaafd. Hierdoor loopt de gemeente een risico van 25% van de uitgaven.

Minimabeleid (structureel € 68.000,- = 10% van kosten minimabeleid) (risico 1 en tijd 1)

De uitvoering van het minimabeleid wordt gekenmerkt door een open-eind-financiering die sterk beïnvloed wordt door economische ontwikkelingen en ontwikkelingen van het bijstandsbestand.

Voor het minimabeleid is de taakstelling huisvesting vergunninghouders een onzekere factor. Dit kan een stijging van de lasten bijzondere bijstand (m.n. voor inrichtingskosten) tot gevolg hebben.

Taakveld: Inkomensregelingen en begeleide participatie

Participatiewet – onderdeel klassieke Wsw (structureel € 435.000,- = 10% van rijksbudget) (risico 2 en tijd 2)

De Wet op de Sociale Werkvoorziening is in 2015 opgegaan in de Participatiewet. Hierdoor komen er geen nieuwe instroom WSW-ers meer en daalt het aantal WSW-ers als gevolg van overlijden, pensionering en overige uitstroom geleidelijk. Hiermee samenhangend daalt ook de rijksbijdrage.

Het risico bestaat dat deze daling van de rijksbijdrage sneller verloopt dan de afname van het aantal WSW-ers.

Taakveld: Maatwerkdienstvoorzieningen 18+

Huishoudelijke hulp, woon- en vervoersvoorzieningen (structureel € 192.000,- = 10% van het rijksbudget) (risico 2 en tijd 2)

De risico's worden veroorzaakt door de open-einde-regeling. Daarnaast is de verwachting dat bij het afsluiten van nieuwe contracten voor de hulpmiddelen er een forse prijsstijging is te verwachten.

Wmo 2015 (structureel € 352.000,- = 10% van het rijksbudget) (risico 2 en tijd 2)

Per 1 januari 2015 geldt de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze regeling is te kenmerken als een open-einde-regeling. Hierdoor staat een risico op volume-groei.

Taakveld: Maatwerkdienstverlening 18-

Transitie jeugdzorg (structureel € 462.000,- = 10% van het rijksbudget) (risico 2 en tijd 2)

Met de decentralisatie (transitie) van de jeugdzorg werden gemeenten met ingang van 2015 verantwoordelijk voor alle hulp en zorg aan gezinnen. De gemeente is zowel financieel als uitvoeringstechnisch verantwoordelijk. De middelen die hier momenteel in omgaan, zullen - verminderd met een gefaseerde efficiencykorting van € 450 miljoen (korting van 15%) – worden overgeheveld naar de gemeenten. De transitie van de jeugdzorg is een omvangrijke operatie met grote financiële gevolgen, die ook voor de gemeente financiële risico's met zich meebrengt. In de begroting hebben wij het uitgangspunt gehanteerd dat de korting op de middelen jeugdzorg zoveel mogelijk binnen het desbetreffende beleidsterrein worden opgevangen. Wij lopen o.a. de volgende financiële risico's:

- Er is onvoldoende budget om het benodigde zorgaanbod te realiseren o.a. als gevolg van de bezuinigingen van het rijk op het huidige uitvoeringsbudget.
- Grotere zorgvraag dan waarmee rekening is gehouden o.a. als gevolg van hogere instroom dan verwacht op basis van historische gegevens, wettelijk recht van huisarts/kinderrechter op doorverwijzing naar jeugdzorg en het niet realiseren van de verwachte beperking instroom door preventie (open-einde-regeling).

De financiële risico's proberen we zoveel te beperken door samenwerking op financieel gebied met regiogemeenten. Door een methode van financiële verevening, worden pieken in uitgaven zoveel mogelijk voorkomen.

Programma Volksgezondheid en milieu

Taakveld: Volksgezondheid

Regionale Ambulancevoorziening (RAV) (structureel € 15.000,-) (risico 3 en tijd 3)

In de begroting is de structurele bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling RAV op nul gesteld. De kans dat er weer sprake wordt van een gemeentelijke bijdrage lijkt klein. Van de kosten van het Functioneel Leeftijdsonslag (FLO) zou feitelijk 5% voor rekening van de deelnemende gemeenten komen. Aangezien door de RAV is voorgesteld de bijdrage op nul te stellen lijkt de RAV van mening dat zij deze lasten zelf kan dragen. Echter, externe ontwikkelingen als bezuinigingen door het

Rijk maar bijvoorbeeld ook kostensaneringen bij de zorgverzekeraars kunnen leiden tot een (hogere) gemeentelijke bijdrage.

Taakveld: afval

Vlagheide (incidenteel € 68.000,-) (risico 1 en tijd 2)

Het stadsgewest bouwt de voormalige vuilstort Vlagheide af en draagt deze over aan de provincie. Na de overdracht, vermoedelijk begin 2019, zijn er voor het Stadsgewest geen verplichtingen meer.

Voor die tijd is het Stadsgewest ervan uitgegaan dat de kosten van de afbouwactiviteiten en de overdracht uit de opgebouwde fondsen betaald zou kunnen worden. Door hogere kosten en de onzekerheid over de hoogte van de rekenrente over het nazorgfonds bestaat nu het risico dat een tekort ontstaat. Onze gemeente kan als contractgemeente worden aangesproken voor 2,45% aanvullende middelen.

Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Taakveld: Ruimtelijke ordening

Planschade (incidenteel € 150.000,-) (risico 3 en tijd 2)

Een vergoeding van schade (planschade) kan worden toegekend op grond van artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Het risico voor onze gemeente wordt beperkt door het feit dat een deel als eigen risico bij de aanvrager wordt neergelegd en door planschadeverhaalsovereenkomsten te sluiten.

Nieuwe omgevingswet (incidenteel € 250.000,- / structureel € 200.000,-) (risico 1 en tijd 2)

De huidige wet- en regelgeving wordt vervangen door de Omgevingswet. We verwachten niet eerder dan 2020 als invoeringsdatum. Behalve een benadering van deze wet vanuit instrumentele en ruimtelijke-juridische focus is het ook belangrijk om inzicht te krijgen in de gevolgen van de implementatie en organisatorische capaciteit. De voorbereiding is gestart in projectvorm, maar we beschikken nog niet over een compleet beeld wat dit betekent voor onze bedrijfsvoering. Het zal gevolgen hebben voor de personele bezetting, ICT-voorzieningen en legesopbrengsten.

Taakveld: Wonen en bouwen

Renovatie woonwagencentrum Bruijstenhof (incidenteel € 400.000,-) (risico 2 en tijd 3)

De renovatie van woonwagencentrum Bruijstenhof heeft een risico in zich van vervuilde grond. De plannen voor overdracht aan een woningbouwcorporatie zal dit risico in principe niet wegnemen.

Startersleningen (incidenteel € 110.000,- = 10% van boekwaarde) (risico 3 en tijd 4)

Vanaf 1 januari 2014 geldt voor geldgevers van startersleningen een eigen risico van 10%. Dit betekent dat als er een verliesdeclaratie van een starter bij NHG wordt ingediend, de gemeente 10% hiervan voor eigen rekening moet nemen. Onze gemeente verstrekt met ingang van 1 mei 2015 geen startersleningen meer.

Taakveld: Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Bouwgrondexploitatie (incidenteel € 5.165.000,-)

De hoogte van de risico's van de bouwgrondexploitaties bepalen wij aan de hand van een risicoscan. Aan de hand van een risicoscenario gaan wij er van uit dat de toekomstige opbrengsten met 25% zullen dalen en de verkopen daarnaast met twee jaar vertragen. Op basis hiervan vindt een weging plaats naar kans en tijdsfactor.

Op basis van de risicoscan bedraagt de risico-omvang € 5.165.000,-.

Risicomatrix

RISICO - hoog	
GEMIDDELD (hoog 3) ICT samenwerking (BLOU) Veiligheidsregio Leerlingenvervoer Minimabeleid Huishoudelijke hulp, woon- en vervoersvoorziening Wmo 2015 Transitie jeugdzorg	HOOG (4) Heesch-West Pensioen wethouders Wachtgeld voormalige wethouders Wet werk en bijstand Participatiewet Bouwgrondexploitatie
LAAG 1 Strategische aankopen RAV Planschade Starterslening	GEMIDDELD (laag 2) Begeleid werken Algemene Uitkering Vennootschapsbelasting BTW en sport Bijstandsbesluit zelfstandigen Afvalverwerking Vlagheide Omgevingswet Renovatie Bruistenhof
RISICO – laag	

Financiële kengetallen

Het besluit Begroting en verantwoording schrijft een verplichte set van zes financiële kengetallen voor. Naast de kengetallen dient een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie te worden opgenomen.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Netto schuldquote (bedragen x € 1 miljoen, standen per 31 december)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vaste schulden	48,0	46,4	44,8	43,1	41,5	39,9
Netto vlottende schuld	5,9	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Overlopende passiva	2,4	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Financiële activa excl. verstrekte leningen en kapitaalverstreking	-0,5	-0,4	-0,2	-0,1	0,0	0,0
Uitzettingen < 1 jaar	-12,4	-3,0	-2,8	-2,1	-2,5	-4,0
Liquide middelen	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5

Netto schuldquote (bedragen x € 1 miljoen, standen per 31 december)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Overlopende activa	-2,9	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Saldo	40,0	48,5	47,3	46,4	44,5	41,4
Totale baten excl. mutaties reserves	65,3	71,2	73,4	73,9	74,5	75,2
Saldo structurele baten en lasten	61,3%	68,2%	64,4%	62,8%	59,7%	55,1%

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In algemeenheid geldt: Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote houdt geen rekening met de door de gemeente verstrekte leningen en kapitaalverstrekkingen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen (bedragen x € 1 miljoen, standen per 31 december)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vaste schulden	48,0	46,4	44,8	43,1	41,5	39,9
Netto vlottende schuld	5,9	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Overlopende passiva	2,4	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Financiële activa incl. verstrekte leningen en kapitaalverstrekking	-5,8	-5,8	-5,5	-5,2	-4,9	-4,7
Uitzettingen < 1 jaar	-12,4	-3,0	-2,8	-2,1	-2,5	-4,0
Liquide middelen	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Overlopende activa	-2,9	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Saldo	34,7	43,1	42,0	41,3	39,6	36,7
Totale baten excl. mutaties reserves	65,3	71,2	73,4	73,9	74,5	75,2
Saldo structurele baten en lasten	53,1%	60,6%	57,2%	55,9%	53,2%	48,8%

De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen houdt wel rekening met door de gemeente verstrekte leningen en kapitaalverstrekkingen. Dit zorgt voor een lager kengetal dan de reguliere netto schuldquote. Gemeente Bernheze heeft namelijk enkele leningen verstrekt aan deelnemingen, verbonden partijen en woningcorporaties.

De BNG gaat uit van een maximale netto schuldquote van 130%. De netto schuldquote van gemeente Bernheze kan als niet-risicovol worden beschouwd.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. Het eigen vermogen wordt hierbij als percentage van het balanstotaal genomen. Onder het eigen vermogen valt bij gemeente Bernheze de algemene reserves en de bestemmingsreserves.

Solvabiliteitsratio (bedragen x € 1 miljoen - standen per 31 december)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Eigen vermogen	36,4	33,2	29,7	29,2	30,0	31,2
Balanstotaal	104,3	101,9	97,8	96,7	96,9	97,6
Solvabiliteitsratio	34,9%	32,6%	30,4%	30,2%	31,0%	32,0%

Door onttrekkingen aan de reserve nog nader te bestemmen en de bestemmingsreserves daalt het eigen vermogen de komende jaren licht. Doordat ook het verwachte balanstotaal afneemt blijft de solvabiliteitsratio tussen de 30% en 35%. De norm van de VNG is dat deze minimaal 20% mag bedragen.

Kengetal grondexploitaties

Het kengetal grondexploitaties geeft de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie (BIE's) op balansdatum weer ten opzichte van de totale baten exclusief mutaties reserves. Een hoge waarde van de grondexploitaties ten opzichte van de totale baten zorgt voor een hoog risicoprofiel. De boekwaarde van de grondexploitaties moet namelijk nog worden terugverdiend via grondverkoppen.

Grondexploitaties (BIE's) (bedragen x € 1 miljoen - standen per 31 december)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bouwgronden in exploitatie (boekwaarden)	9,3	13,1	7,2	7,2	7,2	7,2
Totale baten (exclusief mutaties reserves)	65,3	66,9	73,4	73,9	74,5	75,2
Kengetal grondexploitaties	14,2%	19,6%	9,8%	9,7%	9,7%	9,6%

Door de vernieuwing van het BBV zijn de niet in exploitatie genomen bouwgronden niet meer toegestaan en onderdeel geworden van de materiële vaste activa. Voor gemeente Bernheze betekent dit dat de boekwaarde van Heesch West (van circa € 26 miljoen) niet meer onder de bouwgrondexploitaties worden gepresenteerd. Hierdoor is het kengetal grondexploitaties voor gemeente Bernheze ook redelijk laag.

De VNG beschouwt een grondexploitatie van 10% of meer als kwetsbaar. In 2017 heeft Bernheze investeringen gepland binnen de bouwgrondexploitaties, waardoor een hoger kengetal ontstaat. Door de grondverkoppen die volgen in 2018 en verder daalt het kengetal onder de 10%.

Structurele exploitatieruimte

De structurele baten en lasten geven een inzicht in de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Saldo structurele baten en lasten (bedragen x € 1 miljoen)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Totale structurele lasten excl. mutaties reserves	78,4	66,7	73,1	74,7	74,5	74,9
Totale structurele baten excl. mutaties reserves	76,3	66,7	73,1	74,8	74,9	75,3
Totale structurele stortingen in reserves	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
Totale structurele onttrekkingen uit reserves	1,3	1,0	0,9	1,0	0,9	0,9
Saldo	-1,8	0,1	-0,1	0,1	0,3	0,3
Totale baten excl. onttrekkingen reserves	65,3	66,9	73,4	73,9	74,5	75,2
Saldo structurele baten en lasten	-2,8%	0,2%	-0,1%	0,1%	0,4%	0,4%

In 2016 kende de jaarrekening van gemeente Bernheze een fors verlies. Dit uit zich ook in het negatieve kengetal. Voor de volgende jaren zijn de structurele baten en structurele lasten vrijwel gelijk.

De provincie hanteert een ander uitgangspunt voor het bepalen van de structurele begrotingsruimte voor de bepaling van de toezichtsvorm.

Belastingcapaciteit

Voor dit kengetal worden de woonlasten van een gemiddeld huishouden binnen gemeente Bernheze vergeleken met het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de

gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurd is een beleidskeuze. Een lagere waarde zorgt voor meer wendbaarheid bij de begroting.

Belastingcapaciteit meerpersoonshuishouden (bedragen in euro's)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
A. OZB eigenaar woning	345	349	356	364	371	379
B. Rioolheffing	159	161	164	166	169	173
C. Afvalstoffenheffing	191	190	166	168	171	174
D. Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E. Totale woonlasten (A+B+C-D)	695	700	686	698	711	726
F. Landelijk gemiddelde woonlasten	723	723	723	723	723	723
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde (x 100%)	96,1%	96,9%	94,9%	96,5%	98,3%	100,4%

* Gemiddelde woonlasten via Coelo (landelijk tarievenoverzicht 2017. Voor alle jaren als uitgangspunt genomen)

De berekende gemiddelde woonlasten bij gemeente Bernheze liggen de aankomende jaren lager dan de gemiddelde landelijke woonlasten 2017 volgens Coelo. In 2021 komt het kengetal echter boven de 100% uit. Dit is te wijten aan het feit dat de gemiddelde landelijke woonlasten niet zijn geïndexeerd, maar de waarde van 2017 volgens Coelo meerjaarlijks is aangehouden.

De woonlasten van gemeente Bernheze zijn daarentegen wel meerjaarlijks berekend.

Totaaloverzicht financiële kengetallen

Financiële kengetallen	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Netto schuldquote	61,3%	68,2%	64,4%	62,8%	59,7%	55,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	53,1%	60,6%	57,2%	55,9%	53,2%	48,8%
Solvabiliteitsratio	34,9%	32,6%	30,4%	30,2%	31,0%	32,0%
Structurele exploitatieruimte	-2,8%	0,2%	-0,1%	0,1%	0,4%	0,4%
Grondexploitatie	14,2%	19,6%	9,8%	9,7%	9,7%	9,6%
Belastingcapaciteit	96,1%	96,9%	94,9%	96,5%	98,3%	100,4%